

EEN FRAAI GEËMAILLEERDE KLEIPIJP

door Arthur van Esveld

Vorig jaar heb ik een Belgische pijp van het merk Nihoul aangekocht die zo opviel door de bijzondere wijze van decoratie met behulp van schilders-email, dat het mij de moeite leek hier een stukje over te schrijven.

Het decoreren van pijpen met email is waarschijnlijk in de eerste helft van de 19e eeuw in Frankrijk ontstaan waarbij vermoed wordt dat Fiolet uit St. Omer de eerste was die dit toepaste. De emailpoeder werd gemengd met o.a. gom en werd dan met een puntig voorwerp op de pijp aangebracht. De beschilderde pijpen werden in een speciale emailleeroven enkele minuten verhit. Er werden verschillende kleuren email gebruikt; soms wel zes verschillende kleuren tegelijk om een pijp een fleurig aanzien te geven.

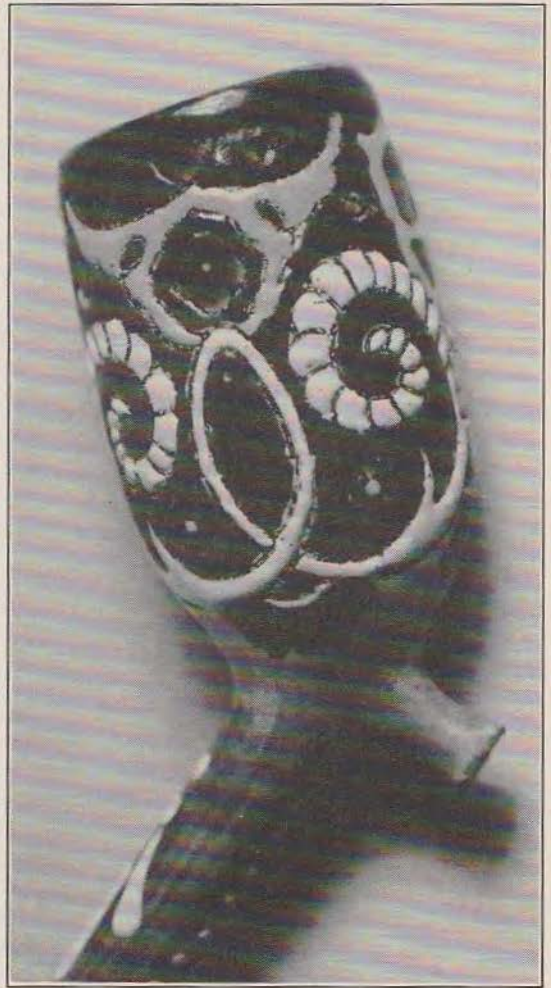
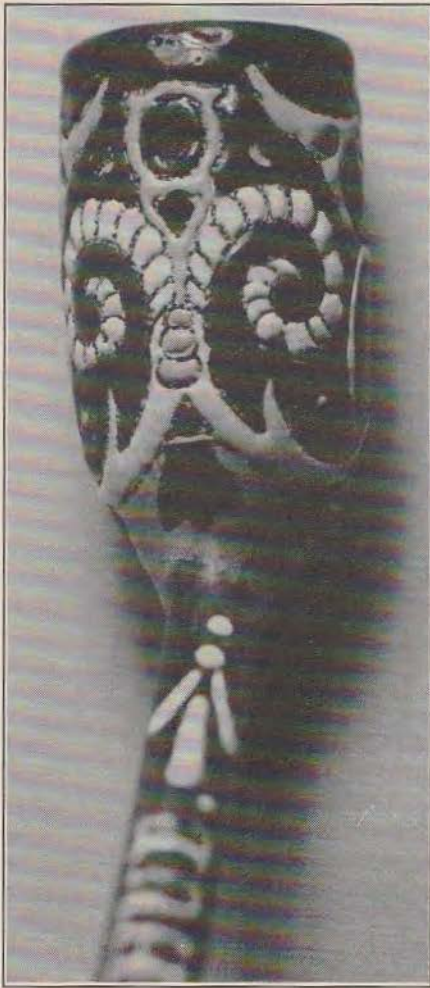
In de tweede helft van de 19e eeuw werd deze techniek vooral in België en Frankrijk veelvuldig toegepast. Goed doorgerookte pijpen kregen een prachtig aanzien, doordat de frisse kleuren helder afstaken tegen de gebruinde ondergrond. Op pijpen van Nederlandse makelij komen we deze wijze van decoreren veel minder tegen.

Bij het decoreren met email zien we verschillende technieken. In veel gevallen werd op figurale pijpen plaatselijk email aangebracht om de op de pijp aanwezige decoratie in te kleuren en te accentueren. Bij gezichtspijpen zien we vaak dat alleen bij de ogen en wenkbrauwen zwart/witte email werd aangebracht. Deze koppen kregen een streng uiterlijk met hun glanzende ogen.

Een andere techniek is het opbrengen van tientallen stipjes en streepjes op gladde steelpijpen. Dit wordt de zogenaamde 'Mille point'-decoratie genoemd. Deze techniek moet zeer arbeidsintensief zijn geweest, daar ieder stipje met de hand aangebracht werd. Onder andere bij de pijpen van Belle uit Serves valt de bijna machinale nauwkeurigheid op waarmee dit gebeurd is. Het emailleren van pijpen gebeurde vaak op een speciale afdeling van de pijpenfabriek, maar soms ook in particuliere ateliers.

De pijp van Nihoul is op een wijze versierd die je niet vaak tegenkomt. Op de steel van de pijp is waarschijnlijk de naam van de eigenaar aangebracht: VICTOR HUE. De rest van de steel is opgesierd met witte strepen en stippen.

Het meest opvallend is de wijze waarop de kop van deze pijp is gedecoreerd. Van de oorspronkelijke klei is bijna niets meer te zien, doordat bijna de gehele kop bedekt is onder een decor van symmetrisch aangebrachte krullen en bloemmotieven. De gebruikte kleuren zijn: wit, groen, geel, oranje en zwart. Deze qua model eenvoudige pijp met een steellengte van 23 cm heeft een zeer fraai uiterlijk gekregen door deze wijze van decoreren. Op de steel van de pijp is de firmanaam met een stempel aangebracht: **Nihoul à Nimy Déposé**. De hiel is gemerkt met een **P**.

Het bedrijf Nihoul was vanaf 1831 gevestigd in Nimy - België. Het gebruikte merk in die tijd was: **N**.

De zoon Jean Baptiste Nihoul is de opvolger van dit bedrijf. Hij merkte zijn pijpen met: **JBN**.

In mijn collectie bevindt zich een pijp met een zogenaamd borraine-model van roodbakkende klei met op de ketel dit merk.

De zoon van Jean Baptiste, genaamd Emile François Nihoul, is getrouwd met Juliette Parez. Het is rond 1881 dat dit kleinkind van de oprichter het bedrijf voortzet. Hij merkt de pijpen met de **P** zoals die voorkomt op de pijp in dit artikel. De P verwijst naar de naam Parez van zijn vrouw.

Zoon Felix Nihoul wordt burgemeester van Nimy en heeft een schoonzuster, genaamd Aimée Caulier, die werkzaam is op de emailleerafdeling van het bedrijf. In het kader van dit artikel is het leuk te vermelden, dat deze Aimée gespecialiseerd was in het beschilderen van pijpen met bloemmotieven en namen. Wie weet is mijn pijp meer dan 100 jaar geleden door deze *emailleuse* gedecoreerd.

Het bedrijf Nihoul sloot zijn deuren in 1920.

Bronnen

- Parys, F. van: Les pipes en terre belges. Des images à fumer!
- Duco, D.: De historie van de Gambierfabriek. Pijpelijntjes. Jrg. 6, nr. 2.

TENTOONSTELLINGSNIEUWS

In het Vakbondsmuseum te Amsterdam is t/m 26 augustus de tentoonstelling "*De miljoenen uit Deli, koelies en planters op de tabaksplantages op Oost-Sumatra rond 1900*" te zien, een boeiende fototentoonstelling rond een schrikbewind.

(Henri Polaklaan 9, open dinsdag t/m vrijdag van 11 tot 17 uur en zondag van 13 tot 17 uur)

In het Wagenings Museum 'De Casteelse Poort' wordt t/m 14 okt. 2001 aandacht besteed aan de Schimmelpenninck Sigarenfabrieken die in 1924 ontstaan zijn uit een aantal kleine bedrijfjes rond Wageningen. Onlangs heeft Schimmelpenninck de productie verplaatst naar Leuven in België.

De expositie geeft een overzicht van de geschiedenis van de fabriek. Er is en videofilm van de laatste productielijn in Wageningen. Tevens laat de tentoonstelling een beeld zien van de tabaksteelt en de oorspronkelijke fabricage van sigaren.

In de fabriek van Henri Wintermans in Eersel bevindt zich de grootste sigarenverzameling ter wereld. Verzamelaar James van den Broek heeft in twintig jaar meer dan 5600 sigaren verzameld uit de hele wereld. Naast alle mogelijke verschillende modellen zijn ook alle mogelijke attributen rond de sigaar te bewonderen.

Hoewel deze collectie niet voor het publiek toegankelijk is, zijn we als PKN met maximaal 15 personen welkom op de fabriek in Eersel.